

ВІДЗИВ

офіційного опонента

на дисертацію Дем'янишина Володимира Миколайовича

“Професійне самовизначення старшокласників щодо військової служби за контрактом”, подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання

Будь-яка держава має тільки два вірних союзника – свою армію і свій флот. Ці слова сказані давно, але своєї актуальності не втратили і досі. Особливо вони актуальні для нас зараз, коли наша країна опинилася віч-на-віч з проблемою військових дій на Сході та окупацією Криму та частини територій Луганської і Донецької областей. В цих непростих умовах питання підвищення боєздатності підрозділів Збройних Сил України є, на мій погляд, пріоритетними. І серед цих питань дуже важливим є питання комплектації кадрами. Ця проблема вимагає комплексного рішення. Україна визначилася з вектором свого руху, і цей вектор вказує на цивілізований світ. Що стосується армії – то це рух до контрактного способу її комплектації, наближення до стандартів країн – членів НАТО. В суспільстві досі існує неоднозначне ставлення до самої ідеї контрактної армії. На її користь говорить те, що в більшості цивілізованих країн прийнятий саме такий спосіб комплектації війська. В цьому контексті дуже важливою видається проблема професійного самовизначення старшокласників щодо служби в армії за контрактом. Дослідження Володимира Миколайовича Дем'янишина саме і намагається вирішити цю проблему.

Дисертант чітко визначив науковий апарат дослідження, зокрема, адекватно сформулював його об'єкт, предмет, мету й завдання.

Логіка викладу результатів теоретичного аналізу та експериментального дослідження досить чітка і дає можливість простежити авторську позицію. Ця позиція, на мій погляд, полягає у залученні до профорієнтаційної роботи в середній школі, зокрема, до пропаганди військової професії, діючих офіцерів Збройних Сил України, використанні їх досвіду та переконань. Це стає очевидним й з аналізу структури дисертації й з аналізу спрямованості

використаних наукових джерел, й з основних висновків дослідження.

Саме така позиція дозволила Володимиру Миколайовичу визначити сутність професійного самовизначення старшокласника щодо проходження військової служби за контрактом. Він розуміє його як розгорнутий у часі процес самостійного узгодження досягнутих, але ще не реалізованих ним можливостей і вимог проходження військової служби за контрактом до стану здоров'я та психологічного стану. В той же час, пошукувач упевнений у необхідності педагогічної підтримки цього складного процесу і, відповідно, визначає систему організаційно-педагогічних умов, яка спрямована на формування у особистості готовності до захисту Вітчизни, до проходження військової служби у військових формуваннях.

Проаналізувавши значний обсяг наукових джерел (205 найменувань, з них – 27 кандидатських та 6 докторських дисертацій), Володимиру Миколайовичу вдалося ґрунтовно розібратися за допомогою контент-аналізу з поняттями «професійне самовизначення», «професійна орієнтація», «військово-патріотичне виховання», «готовність особистості до професійної діяльності», «готовність старшокласника до професійного самовизначення», «готовність старшокласника до професійного самовизначення» щодо певної професії. Це, до речі, свідчить про високу наукову кваліфікацію здобувача. При аналізі наукових джерел чітко простежується авторська позиція з приводу питань, що розглядаються. Взагалі, треба відзначити, що будь-яке поняття науково-педагогічного дослідження в дисертації Володимира Миколайовича (наприклад, «компоненти готовності», «критерії сформованості» «педагогічні умови» тощо) піддається всебічному аналізу з поданням різних поглядів науковців, тобто дисертант демонструє високий рівень термінологічної культури. Часто він дискутує з авторами визначень і пропонує свої, виходячи з завдань дослідження.

Стрижневою думкою, на яку нанизуються всі інші положення дисертації, є те, що для процесу професійного самовизначення старшокласників щодо проходження військової служби за контрактом потрібен військовослужбовець. Тому, в логіці цієї думки, автор пропонує нестандартний підхід – викладання предмета «Захист Вітчизни» у закладах загальної середньої освіти офіцерами

військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення України.

Цікавим є аналіз зарубіжного досвіду комплектування збройних сил. При цьому автор скористався дослідженнями Печенюка І.С. щодо особливостей комплектування збройних сил Іспанії, Франції, ФРН та Великобританії. Це також свідчить про наукову кваліфікацію дисертанта, адже в інформаційну добу високо цінується вміння науковця знайти та скористатися потрібною інформацією.

В ході теоретичного аналізу сутності готовності старшокласників до професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом дисертантом були визначені структурні компоненти цього явища: емоційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, що не викликає заперечень.

Експериментальна частина дослідження виконана на високому науковому рівні й відповідає сучасним вимогам до такого роду наукових розвідок. Безперечним позитивом є те, що Володимир Миколайович грамотно використав комплекс теоретичних, емпіричних та статистичних методів дослідження. Завдяки цьому була отримана об'єктивна картина наявного стану готовності старшокласників до професійного самовизначення щодо військової служби за контрактом, якісний і кількісний аналіз якої дозволив здобувачу зробити висновок, що цей стан може бути оцінений як «середній». В ході констатувального етапу експерименту були використані різноманітні методики (тести Дж. Голланда та Є. А. Клімова, «Прогресивні матриці Равена»; «Самооцінка структури темпераменту» (Б. М. Смірнов); «Закрита анкета вивчення мотивації професійного вибору», адаптований опитувальник Е. Зеєра «Професійні наміри»; «ОДАНІ-2» та інші). Велика кількість методик свідчить про наукову ретельність дослідника, який намагався наблизитися до об'єктивного результату.

Досить коректно визначені критерії і показники сформованості готовності старшокласників до професійного самовизначення щодо військової служби за контрактом.

Логіка дослідження привела дисертанта до необхідності визначити педагогічні умови ефективності професійного самовизначення старшокласників

щодо військової служби за контрактом. Проаналізувавши ці умови, ми дійшли висновку, що вони є доцільними та обґрунтованими, бо відповідають основним компонентам процесу професійного самовизначення старшокласників щодо військової служби за контрактом, як його розуміє дисертант. Цікавою та плідною, на мою думку, є пропозиція автора щодо проведення занять з предмету «Захист Вітчизни» безпосередньо у військовій частині, що створює для старшокласників можливість відчувати, так би мовити, «ауру» військової служби.

В роботі досить детально розглянуті форми і методи процесу професійного самовизначення старшокласників щодо військової служби за контрактом і це – безсумнівний позитивний бік дослідження.

Цікавими, але не безспірними, є думки Володимира Миколайовича щодо гендерного підходу до процесу професійного самовизначення старшокласників щодо військової служби за контрактом, тобто до залучення до служби в армії дівчат.

В цілому дисертація справляє добре враження, як ґрунтовна, логічна, кваліфікована наукова розвідка актуальної педагогічної проблеми. Автореферат та публікації повністю відображають основні результати дослідження.

Оцінюючи в цілому позитивно кандидатську дисертацію В.М. Дем'янишина, необхідно вказати на деякі міркування, які виникли в процесі рецензування роботи і носять скоріше дискусійний характер:

1. На мій погляд, дослідження тільки збагатилось би, якби старшокласники (основний адресат) були певним чином диференційовані (сільські – міські, з повних сімей – з неповних сімей, з нормальною поведінкою – з девіантною поведінкою тощо).

2. В роботі не дано ніяких рекомендацій, що робити, якщо в населеному пункті, де розташована школа, немає військової частини, де можна було б проводити заняття з предмету «Захист Вітчизни».

3. На мій погляд, кількість умов ефективності процесу професійного самовизначення старшокласників щодо військової служби за контрактом замала. А зовнішні (вони ж об'єктивні) умови? Наприклад, напрям воєнної політики

держави? Чи показники рівня життя громадян? Це зауваження, на мій погляд, дає напрям подальшого дослідження.

4. Дисертація значно виграла б, якби автор визначив та обґрунтував тенденції розвитку процесу професійного самовизначення старшокласників щодо військової служби за контрактом.

5. В дисертації відсутній аналіз якостей, необхідних військовослужбовцям, які мають проводити заняття з предмету «Захист Вітчизни». Не завадило б також розробити програму для підготовки їх до цієї роботи.

6. В дослідженні майже не розглядається педагогічний потенціал інформаційних технологій в процесі професійного самовизначення старшокласників щодо військової служби за контрактом. Але ми вже маємо справу з поколінням, яке виросло зі всілякими гаджетами і не уявляє собі життя без Інтернету.

Але ці зауваження не позначилися на загальному доброму враженні від цієї наукової роботи. Треба визнати, що дисертаційне дослідження Дем'янишина Володимира Миколайовича «Професійне самовизначення старшокласників щодо військової служби за контрактом» є завершеною науковою роботою, що має теоретичне і практичне значення для теорії і методики виховання, повністю відповідає вимогам ДАК України, що подаються до кандидатських дисертацій, а його автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор

професор кафедри педагогіки і психології

Національного Фармацевтичного університету

Є. А. Зеленов

засвідчую
спеціаліст
Е. А. Зеленов
10.07.2014